

**Міністерство науки і освіти України
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»
Чернігівський національний технологічний університет
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди**

ПЕДАГОГІКА ЗДОРОВ'Я

**Збірник наукових праць
IX Всеукраїнської науково-практичної конференції
27-28 вересня 2019 року**

Чернігів-2019

Голова оргкомітету – Шкарлет Сергій Миколайович, доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Чернігівського національного технологічного університету

Співголова оргкомітету – Прокопенко Іван Федорович, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, ректор Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Заступник голови оргкомітету – Маргасова Вікторія Геннадіївна, доктор економічних наук, професор, заслужений економіст України, проректор з наукової роботи Чернігівського національного технологічного університету

Заступник голови оргкомітету – Бойчук Юрій Дмитрович, доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Відповідальний секретар, координатор конференції – Зайцев Володимир Олексійович, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри фізичної реабілітації Чернігівського національного технологічного університету

Члени оргкомітету:

Бережна Таміла Іванівна, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти»;

Бондар Віталій Іванович, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, заслужений працівник народної освіти України, професор кафедри спеціальної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Гончаренко Марія Степанівна, доктор біологічних наук, професор, професор кафедри валеології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, голова Всеукраїнської громадської організації «Асоціація валеологів України»;

Завалевський Юрій Іванович, доктор педагогічних наук, професор, в.о. директора Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України;

Остапенко Людмила Анатоліївна, кандидат юридичних наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту права і соціальних технологій Чернігівського національного технологічного університету;

Левицька Надія Сергіївна, кандидат психологічних наук, доцент, декан факультету соціальних технологій, оздоровлення та реабілітації Чернігівського національного технологічного університету

*Затверджено до друку рішенням Вченої ради
Чернігівського національного технологічного університету,
протокол № 8 від 02.10.2019 року*

П 24 **Педагогіка здоров'я**: збірник наукових праць IX Всеукраїнської науково-практичної конференції «Педагогіка здоров'я» (м. Чернігів, 27-28 вересня 2019 р.). – Чернігів, 2019. – 392 с.

Збірник містить наукові праці, які присвячені висвітленню результатів психолого-педагогічних досліджень щодо збереження та формування здоров'я дітей, учнівської та студентської молоді. Розглянуті теоретико-методологічні основи педагогіки здоров'я; сучасні підходи до створення здоров'язбережувального освітнього середовища; роль фізичного виховання у збереженні здоров'я; психолого-педагогічні основи профілактики шкідливих звичок та соціально-небезпечних захворювань; здоров'язбережувальні освітні технології; актуальні проблеми корекційної педагогіки та сучасних інклюзивних процесів у загальноосвітніх навчальних закладах.

Шукатка О.В. Формування індивідуальних стратегій здоров'язбереження майбутніх бакалаврів природничих спеціальностей в університетах	232
Щербак Н.І., Мулявіна Є.В. Визначення стану опорно-рухового апарату учнів загальноосвітньої школи	234
Щербак І.М., Кічка Д.В. Шляхи формування репродуктивного здоров'я молоді	236
Щербак І.М., Сєкіна Н.Д., Смілянська О.О. Організаційно-педагогічні здоров'язбережувальні технології на уроках китайської мови	239
Щербак І.М., Шевченко А.С., Грєсєва Г.Ю. Стрес та його вплив на організм людини	243
Saturska H., Panchyshyn N., Petrashyk Y., Terenda N., Romanjuk L., Lytvynova O., Romanjuk N., Smirnova V., Slobodian N., Lishtaba L. Sustainable development principles and their implementation into the education process of public health masters	246
Shcherbak I.M., Perlova S.D., Kopylova D.A., Koval K.O. Influence of the healthy way of life on efficiency in studies	247

РОЗДІЛ II. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КОРЕКЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Балим О.А., Телих О.А., Балим В.Г. Корекційно-реабілітаційна робота по забезпеченню соціалізації та зміцненню здоров'я дитини з порушенням інтелекту	250
Батраченко Д.В. Особливості розвитку сюжетно-рольової гри у дітей із ЗНМ	254
Бережна В.С. Вплив ігрової діяльності дітей із ТПМНА міжособистісну взаємодію як основний чинник розвитку дитини дошкільного віку	257
Бондар В.І., Золотоверх В.В. Освітня інтеграція дітей з особливостями інтелектуального розвитку: пошуки і перспективи	259
Бондаренко А.О. Особливості навчання дітей дошкільного віку розповіді за серією сюжетних картинок	263
Бондаренко Ю.А. Корекційний вплив музичної діяльності на розвиток особистості дошкільника зі зниженим зором	266
Бровченко А.К., Шаповалова В.О., Шаповалов В.В. Підґрунтя та проблеми медико-психологічного та юридичного супроводу в інклюзивній освіті	268
Білик К.В. Сучасні аспекти особливостей розвитку та сюжетно-рольової гри у дітей із загальним недорозвиненням мовлення	273
Голуб Н.М., Перлова В.В. Підготовка майбутніх педагогів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами	275
Зверєва С.М. Фонематичні процеси як основа формування звуковимови	278
Іонова О.М., Партола В.В. Інклюзивна освіта молодших школярів: антропософсько-орієнтований підхід	281
Казачінер О.С. Розвиток інклюзивної компетентності вчителів мов і літератури у системі післядипломної освіти	285
Калашникова О.О. Формування фонематичних процесів у дітей дошкільного віку	288
Коваленко В.Є. Взаємодія шкільного та позашкільного освітнього середовища в інклюзивному навчанні дітей з інтелектуальними порушеннями	290
Лавренко Ю.К. Особливості діалогічного мовлення дітей дошкільного віку	293
Петрищева К.В., Шах М.О. Логоказка як метод розвитку артикуляційної моторики у дошкільників із загальним недорозвитком мовлення	295
Прокопенко І.Ф., Рябченко О.Л., Бойчук Ю.Д., Мірошніченко О.М. Професор Іван Панасович Соколянський: харківський період життя і діяльності	298

сюжетно-рольової гри в різних аспектах, наприклад для збагачення словника [2, с. 80-83].

Ю. Гаркуша вважає за необхідне включення казкових персонажів в ігрову ситуацію для розвитку прийменникового управління у дітей із ЗНМ. Наприклад, у грі «Виправи помилки Незнайки» діти перебувають в ролі вчителів і виправляють помилки Незнайки, а у грі «Нагодуй Велетня» діти вправляються в утворенні іменників множини [1, с. 15-17].

Таким чином, аналіз наукових досліджень доводить, що багато аспектів психічного розвитку дітей із ЗНМ активно вивчаються і мають своє відображення у багатьох наукових працях. Найбільш вивченим є аспект особистісного розвитку дітей з порушеннями мовлення. Розробка цієї проблеми сприяє вдосконаленню системи психолого-педагогічного супроводу дитини з мовними порушеннями і передбачає професійну співпрацю педагогів, психологів і логопедів. Однак особливості сюжетно-рольової гри у дітей із ЗНМ вивчені і досі недостатньо, практично не знайшли і відображення у науковій літературі особливості розвитку ігрової діяльності у дітей із ЗНМ в залежності від його рівнів та вікових особливостей дітей, не відпрацьований і розвиток монологічного і діалогічного мовлення у процесі сюжетно-рольової гри у дітей із ЗНМ, тому подальша розробка даної тематики і досі залишається актуальною для сучасних науковців.

Література

1. Гаркуша Ю.Ф. Коррекционно-педагогическая работа в дошкольных учреждениях для детей с нарушениями речи / под ред. Ю.Ф. Гаркуши. - М.: ТЦ «Сфера», НИИ Школьных технологий, 2008. – 128 с.
2. Селиверстов В.И. Заикание у детей: Психокоррекционные и дидактические основы логопедического воздействия: Учеб.пособ. для студ. высш. и средн. пед. учеб. завед. - 4-е изд., доп. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. – 208 с.
3. Соловьева Людмила Георгиевна. Сюжетно-ролевая игра как средство развития вербальной коммуникации детей с общим недоразвитием речи шестого года жизни: дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.03. - Москва, 1998. – 199с.
4. Специальная психология: учебное пособие для студентов высших пед. учебных заведений / под ред. В.И. Лубовского. – М.: Академия, 2006. – 464 с.
5. Сюжетно-ролевые игры для детей дошкольного возраста. – Ростов н/Д.: «Феникс», 2008. – 251 с.

Голуб Н.М., Перлова В.В.

Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Одним із важливих напрямів розвитку освітньої системи в Україні є впровадження інклюзивної форми навчання для дітей з особливими освітніми потребами (ООП). У загальноосвітні навчальні заклади мають

зараховуватися всі діти, незалежно від їхніх фізичних, психічних особливостей, соціальних умов розвитку.

Використання терміну «діти з особливими освітніми потребами» орієнтує суспільство на необхідність забезпечення додаткової підтримки в організації їхньої навчально-пізнавальної діяльності при вступі їх у загальноосвітній заклад. Серед осіб з ООП найбільшою є група дітей і підлітків з порушеннями психофізичного розвитку (у сучасних умовах відмічається тенденція зростання чисельності такого контингенту).

Педагогам ЗДО і загальноосвітніх шкіл часто нелегко налаштуватися на роботу з дітьми з психофізичними особливостями. Дійсно, кожна така дитина має своєрідний розвиток, який залежить від цілої низки факторів: характеру та ступеня тяжкості первинного дефекту, часу його виникнення, компенсаторних можливостей організму, соціальних чинників. Дітей і підлітків з інвалідністю, при якій порушення є вираженими і призводять до певних обмежень життєдіяльності, набагато менше у порівнянні з кількістю дітей із легкими за ступенем прояву відхиленнями у психічному та/або фізичному розвитку. Але необхідно зважати і на таке: при відсутності своєчасної спеціальної психолого-педагогічної допомоги у дітей з незначними порушеннями розвитку виникає ризик певного ускладнення в них структури дефекту.

При підготовці майбутніх педагогів необхідно формувати в них цілісну систему знань і уявлень про порушення у дітей (сенсорні, інтелектуальні, мовленнєві, рухові, комплексні), про етіопатогенез, прояви та ступінь тяжкості зазначених розладів, про первинний і вторинні порушення у структурі дефекту. Подалі виключно важливим є чітке розуміння майбутніми вихователями і вчителями завдань навчально-виховної та корекційно-розвивальної роботи з дітьми з ООП, умов забезпечення наступності такої роботи в суміжних освітніх ланках.

Надання освітніх послуг дітям і підліткам з ООП має включати: адаптацію та індивідуалізацію навчальних планів і програм з урахуванням можливостей кожної дитини; поєднання традиційних та інноваційних підходів до її розвитку; створення максимально сприятливих умов для її соціалізації, самовизначення, самореалізації, збереження та зміцнення її здоров'я (В. Бондар, А. Колупаєва, Ю. Найда, Д. Романовська, В. Синьов, С. Собкова, А. Шевцов, М. Шеремет та ін.).

Включення дітей із ООП в освітній процес закладів загальної освіти висуває серйозні вимоги щодо науково-методичного, матеріально-технічного його забезпечення, оптимального використання дидактичних, просторових, предметних, організаційних, соціально-психологічних ресурсів. Ефективне використання зазначених ресурсів значної мірою буде залежати від того, який обсяг знань, умінь, навичок отримують майбутні педагоги під час навчання у виші.

Результатом успішної підготовки вихователів закладів дошкільної освіти, учителів шкіл, психологів, соціальних педагогів до запровадження

інклюзивної форми навчання можна буде вважати спроможність фахівців на практиці розв'язувати завдання:

- оптимального вибору та поєднання форм, методів, прийомів роботи з кожною дитиною з ООП у загальноосвітньому навчальному закладі;
- ефективного використання технологічних засобів та обладнання навчальних кабінетів, класів, спортивних, ігрових залів та ін. для реалізації навчально-виховних, а також корекційно-розвивальних цілей такої роботи;
- розробки рекомендацій щодо організації життєдіяльності, спілкування, дозвілля дитини з ООПу родині, оздоровчому таборі, при відвідуванні нею культурно-розвивальних заходів та ін.

В основу організації інклюзивного навчання покладено принцип врахування індивідуальних особливостей дітей з ООП. Індивідуальний підхід до дитини з ООП базується на результатах комплексного обстеження: врахування анамнестичних даних і результатів медичної, нейропсихологічної, психолого-педагогічної, логопедичної діагностики. Проведення з дитиною з ООП корекційно-розвиткової роботи здійснюється корекційним педагогом, але до участі у психолого-педагогічному супроводі такої дитини мають бути підготовленими і психолог, і соціальний педагог, і шкільний вчитель (або вихователь ЗДО). Це потребує запровадження в педагогічних вишах інтегрованих навчальних курсів, які формуватимуть у майбутніх педагогів: необхідний рівень знань з фізіології і патофізіології нервової системи дитини; розуміння закономірностей і особливостей розвитку в дітей психічних функцій, в тому числі мовлення; уявлення про можливі відхилення в психічному, зокрема мовленнєвому розвитку дитини; розуміння сутності комплексного і системного підходів при корекції вад розвитку тощо. На цій підставі педагог закладу загальної середньої освіти має бути підготовлений до взаємодії з корекційним педагогом і спеціальним психологом, він має своєчасно включитися у командну роботу фахівців, які будуть надавати допомогу дитині з ООП.

Навчання та виховання дітей із порушеннями психофізичного розвитку передбачає виважене поєднання індивідуальних і групових форм роботи. Педагоги мають враховувати вплив різних видів розладів і хвороб на стан дітей з ООП, відповідно, на цій підставі планувати й корегувати освітній процес. Наслідком такого підходу має стати можливість максимально повного задоволення особливих освітніх потреб зазначеної категорії дітей і підлітків.

Слід підкреслити, що в умовах інклюзивного навчання зростає значущість організуючої, консультативної, просвітницької функцій педагога. Педагог має бути підготовлений до ефективного розв'язання конфліктних ситуацій та інших ситуацій проблемного характеру, має робити це виключно на правовій основі, відповідно до свого наукового світогляду, до етичних, деонтологічних норм і правил. Кожний педагог повинен будувати взаємовідносини з вихованцями на засадах гуманізму, попереджати випадки недбайливого ставлення до них.

Неухильне дотримання педагогом етичних і деонтологічних норм має бути результатом відповідної виховної роботи у педагогічному вузі. Важливо забезпечити формування у майбутніх педагогів позитивного ставлення до дитини з ООП. Діти з ООП стикаються як із труднощами опанування знань, так і з певними проблемами спілкування, адаптації у соціумі. Педагог має забезпечувати не тільки навчально-виховну та певну частку корекційно-розвиткової роботи, він має створювати найбільш комфортні умови для повноцінного проживання дитиною свого дитинства в умовах загальноосвітнього навчального закладу.

Треба зазначити, що спроможність педагога бути толерантним, спроможним створювати позитивно-емоційну атмосферу для успішної роботи й взаємодії всіх дітей, у тому числі дітей з ООП, є показником як його вихованості, так і професійної відповідності.

Отже, освітні заклади виступають у ролі вагомих важелів та впливових інструментів вирішення однієї з основних проблем соціальної політики щодо дітей з ООП – налагодження ефективної соціальної реабілітації, адаптації та інтеграції цієї категорії дітей у соціум. Одним із шляхів вирішення завдання надання своєчасної та кваліфікованої допомоги дітям з ООП має бути цілеспрямована підготовка до такої роботи майбутніх педагогів на основі міждисциплінарного підходу, що включає знання про порушення в розвитку дітей, а також про методи і прийоми організації з ними навчально-виховної та корекційно-розвиткової роботи. Педагоги мають бути підготовленими до розбудови максимально комфортного корекційно-розвивального середовища для дітей з ООП.

Література

1. Голуб Н. М., Перлова В. В. Етичні та теоретико-практичні аспекти питання підготовки вчителів початкової школи до роботи з дітьми зі стійкими труднощами в навчанні рідної та іноземної мови // Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи: збірник статей III Міжнар. наук.-практ. конф. (31 травня – 1 червня 2018 р., м. Полтава). – Полтава : Вид-во «Астра», 2018. - С. 65-71.

Зверєва С. М.

Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди

ФОНЕМАТИЧНІ ПРОЦЕСИ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ЗВУКОВИМОВИ

Проблема формування фонематичних процесів у дітей із порушенням мовлення є однією з найважливіших у логопедії. Вона охоплює виховання культури мовленнєвого слуху, вироблення вмінь розпізнавати певний звук у слові, здійснювати аналіз звукового складу слова.

Сформовані фонематичні процеси – це запорука чіткої вимови звуків, правильної складової структури, успішного вивчення правил. Якщо